

Sumari

1. <i>Jonas qui aura 25 ans en l'an 2000</i>	11
2. <i>Alice in den Städten</i>	23
3. <i>Annie Hall</i>	29
4. <i>Manhattan</i>	35
5. <i>Taxi Driver</i>	43
6. <i>La femme de l'aviateur</i>	49
7. <i>À bout de souffle</i>	57
8. <i>L'amour l'après-midi</i>	63
9. <i>Les nuits de la pleine lune</i>	71
10. <i>The Shop Around the Corner</i>	81
11. <i>Le rayon vert</i>	87
12. <i>Der Himmel über Berlin</i>	95
13. <i>L'ami de mon amie</i>	99
14. <i>The Accidental Tourist</i>	107
15. <i>La lectrice</i>	113
16. <i>The Crying Game</i>	119
17. <i>Caro diario</i>	125
18. <i>L'arbre, le maire et la médiathèque</i>	133
19. <i>Tokyo monogatari</i>	139

20. <i>Denise Calls Up</i>	147
21. <i>High Fidelity</i>	153
22. <i>Le Goût des autres</i>	165
23. <i>The Piano Teacher</i>	171
24. <i>About a Boy</i>	177
25. <i>The Savages</i>	183
26. <i>Film socialisme</i>	191
27. <i>Alceste à bicyclette</i>	197
28. <i>Place publique</i>	205
29. <i>The Farewell</i>	211
30. <i>Guzen to Sozo</i>	219
31. <i>Voci nel tempo</i>	225
32. <i>Perfect Days</i>	231

1. *Jonas qui aura 25 ans en l'an 2000*

(*Jonàs que tindrà 25 anys l'any 2000*)

Alain Tanner

Suïssa, 1976

L'ocàs de les utopies

A principis dels anys setanta del segle passat, en una ciutat mitjana com Granollers, a tocar de l'àrea metropolitana de Barcelona, les perspectives per a un adolescent de classe treballadora eren bastant incertes. Els pares, fills de la postguerra marcats per l'escassetat i la por, prou feina tenien per a ells, i comptaven que als catorze anys et posessis a pensar del que fos per dur calés a casa. Però la situació econòmica no era gens bona a causa de la crisi del petroli del 1973, durant la guerra del Yom Kippur —sempre les crisis! Era un moment de transformació, però ni els pares se n'adonaven ni uns marrecs com nosaltres érem capaços d'entendre que el món industrial que ells havien conegut s'estava extingint. L'abundant feina fixa no qualificada de fàbriques i oficines començava a esvanir-se per donar pas a una societat amb poc treball per a la peonada, substituïda progressivament per la mecanització. Els fills d'obriers sense ofici ni benefici ens trobàvem en terra de ningú, amb tota la vida al davant però criats per a un món obsolet, mirant d'arreplegar les rampoines de feina precària i en negre que quedaven; i amb la mili obligatòria a pocs anys vista, erigida com un mur que tapava el futur. Només

la gent amb estudis o una professió o un ofici ben definits començava a tenir opcions de sortir-se'n. Però comprendre aquella nova realitat i fer-hi alguna cosa em costaria uns quants anys, fins passada la puta mili per ser exactes. Mentrestant, anava bastant d'esma.

Respecte als moviments juvenils de l'època, les tribus urbanes espontànies del meu entorn més proper que suraven a la superfície més visible eren els *pijos* i els *cherokees*. La tria no era conscient i les etiquetes s'utilitzaven per referir-se pejorativament a l'altre grup. Simplement et trobaves en una colla o l'altra sense saber gaire bé per què. Els *pijos* no eren exactament el que entenem actualment per *pijo*, sinó un terme molt més genèric i menys marcat que ara. Solien ser autòctons, majoritàriament catalanoparlants, duien polos i texans Levi's o similars, i un pentinat amb un aire *Beatle*. Els *cherokees* (dignes predecessors dels actuals *quillos*), per la seva banda, provenien majoritàriament de famílies d'immigrants del sud d'Espanya, parlaven castellà amb accent andalús i portaven jerseis, samarretes i pantalons que els venien expressament curts i cenyits, amb una pinta de plàstic molt gran a la butxaca del darrere i un tallat de cabells força característic consistent en una cabellera llarga que els queia damunt les espatlles i part de l'esquena, però amb els cabells de la part de dalt tallats bastant més curts. Era un *look* inconfusible. *Pijos* i *cherokees* no eren tribus o grups que s'enfrontessin, com passava a l'Anglaterra dels *mods* i els *rockers*, sinó que més aviat s'ignoraven mútuament. Eren com l'oli i l'aigua, es movien per llocs diferents i tenien els seus respectius mons a part. Una mostra més que l'èxit del *melting pot* a la catalana no deixa de ser una altra llegenda urbana com, posem per cas, la de la nostrada immersió lingüística.

Em vaig trobar entre els *pijos* per pura inèrcia, sense convicció, per defecte, perquè era la gent que m'envoltava; gent que em resultava en general avorridament previsible, insubstancial, man-

cada d'idees i de criteri, gens interessant; i perquè els *cherokees* em semblaven incívics, grollers, busca-raons i primitius. Els veia passar amb les seves motos de baixa cilindrada però eixordadorament sorolloses, i sentia històries d'incidents que passaven a les discoteques que freqüentaven: baralles de cafres, actes vandàlics, etc.

Però entre aquella grisor tardofranquista dels primers setanta vaig trobar algunes espurnes de color. El 1971 es va celebrar a Granollers el primer festival de música progressiva de l'Estat espanyol. Als onze anys, un dia travessant la plaça de la Corona a peu, vaig quedar bocabadat en veure l'aglomeració d'hordes de *hippies* provinents de diversos llocs del país i de l'estranger que venien a aquella trobada. No vaig ser capaç de desxifrar-ne res, però em vaig adonar que el món era més gran del que em pensava i que aquella gent semblava molt diferent de la que jo havia vist i conegut fins aleshores.

Més tard, el 1973, als tretze anys, vaig sentir algunes cançons provinents d'alguna emissora de ràdio i d'alguna botiga de discos que em van enlluernar —“Here comes the sun” de The Beatles, “Rocket Man” d'Elton John, “Sorrow” de David Bowie i “Walk on the Wild Side” de Lou Reed van ser les primeres— perquè sonaven molt diferent del que se solia escoltar en aquell moment aquí: des de Julio Iglesias, passant per Karina, Lola Flores o Marisol fins a Los Diablos, Fórmula Quinta, etc. Aquelles peces van ser un altre senyal que hi havia més món més enllà. Durant els anys següents, coincidint amb un període d'enorme creativitat musical, la febre per la música que representava aquella altra realitat es va fer cada vegada més omnipresent i important en el meu dia a dia. Eren els temps de David Bowie, T. Rex, Rod Stewart, Patty Smith, Roxy Music, Led Zeppelin, Lou Reed, Jethro Tull, The Who, The Rolling Stones, King Crimson, Cat Stevens, Leo Sayer, Pink Floyd, Elton John, Crosby Still Nash

& Young, Creedence Clearwater Revival, Genesis, Iggy Pop, Neil Young, Queen, Emerson Lake & Palmer, AC/DC, Meat Loaf, Marvin Gaye, Kraftwerk, Eric Clapton, Bob Dylan, Van Morrison, Blondie, The Cramberries, Peter Frampton, Billy Joel, Joe Cocker, Steve Miller band, Bruce Springsteen, Fleetwood Mac, Paul Simon, Bob Marley, Leonard Cohen, The Ramones, Slade, Suzi4, Television, Status Quo, U2, The Clash, Tom Petty and the Heartbreakers, Barry White, etc. etc. etc.

Amb la minsa experiència, informació i coneixements que tenia llavors, tota aquella música, tan variada, acompanyada de noves maneres de vestir, de comportar-se i de viure, que es reflectien a les caràtules dels discs de vinil, em van deixar força confús, però a poc a poc vaig anar discernint quina trobava significativa i em deia alguna cosa vertadera. Recordo, per exemple, una nit, amb setze anys, estirat al llit abans d'adormir-me, escoltant una de les meves emissores de ràdio preferides —Ràdio Sabadell probablement— quan van posar “Jungleland” de Bruce Springsteen, la darrera cançó de la segona cara del *Born to Run*, la que tanca l'àlbum. Jo encara no sabia ni qui era el *Boss*, però aquella veu ronca i esquínada em va transmetre dolor i tristesa, però alhora força i esperança, i sobretot molta autenticitat. Fluïa entreteixida amb una base musical de rock difícilment classificable: llarga, volgudament irregular, amb alts i baixos, amb moments de força i altres de melancolia, amb instruments emblemàtics del rock, com la bateria, la guitarra i el baix elèctrics, però també amb altres més propis del jazz, com el saxo i el piano, i fins i tot un violí que obre el tema. Aquella peça que acaba amb un llarg udol d'Springsteen acompanyat d'un piano encoratjador expressava el clam de tot el que m'atribolava aleshores afegint-hi un bri d'esperança. De sobte vaig sentir-me menys sol en un món que percebia hostil i gens acollidor. Va ser una connexió sense intermediaris, com si em parlés directament. Se'm va posar la pell de gallina i se'm van humitejar els ulls. Springsteen va convertir-se

en un dels referents musicals importants que m'acompanyaria durant uns quants anys, fins que l'enorme fama que va aconseguir me'l desdibuixés. Com passa gairebé amb tots els grans de disciplines o arts diverses, ho són per una sèrie d'obres que els catapulten malgrat que els seus treballs i carreres siguin molt més extensos i variats. Al meu entendre, *Born to Run*, *Darkness on the Edge of Town* i *Nebraska* són els àlbums que van convertir Springsteen en un dels millors cantautors que ha donat el rock, i els que a mi em van impactar més.

Després d'haver llegit recentment la personal autobiografia d'Springsteen (*Born to Run*), entenc millor la força que tenen algunes d'aquelles cançons, com la mateixa "Jungleland", però també "Thunder Road", "Meeting across the River", "Badlands", "Factory", "Highway Patrolman" o "Used Cars", per citar-ne algunes de les meves preferides; perquè estan fetes amb matèria extreta del moll de l'os de la seva vida. No parlen exactament del meu món: algunes contenen un romanticisme de baixos fons i una iconografia americana que em són força aliens, i segurament es recreen massa en la figura del perdedor digne. Però quan les escolto, encara ara, em transporten a aquells anys i em transmeten una veritat indiscutible que defineix un sentir profund que identifico de seguida.

No solc anar a concerts perquè tinc aversió a les multituds i les aglomeracions, però vaig sucumbir a la primera visita del *Boss* a Barcelona l'abril del 1981 al Palau d'Esports. Jo tenia vint-i-un anys i no feia ni dos mesos que havia acabat la mili, ell en tenia trenta-un i acabava de treure *The River*. L'hi devia, i va ser la meua manera de donar-li les gràcies. Va ser un concert de més de tres hores que vaig gaudir fins al darrer instant, i durant una bona estona vaig tenir a pocs metres aquell músic que cinc anys abans, quan en tenia vint-i-sis i jo setze, em va fer sentir menys sol i que, malgrat tot, me'n podia sortir.

Però tornem als catorze anys, quan treballava en una oficina després d'haver estat posant varetes a calendaris en un taller durant uns mesos. En el meu trajecte cap a la feina, alguns matins veia un noi amb un posat tranquil i meditatiu esperant-se a la porta del que semblava un despatx de disseny o d'aparelladors en un carrer cèntric. Devia ser uns quatre o cinc anys més gran que jo i tenia una pinta poc corrent, que em recordava una mica l'aspecte dels *hippies* que havia vist per la ciutat feia un parell o tres d'anys, però més sobri i discret. Duia els cabells molt llargs, però sense tallar de dalt, a diferència dels *cherokees*, uns texans molt gastats i unes botes de *cowboy* sense ornaments —llavors en dièiem *camperes*. Fins molts anys després no vaig saber que era ceramista. Durant aquell mateix any, un dia també vaig clissar un grup de quatre o cinc persones que, aquesta vegada sí, tenien la mateixa pinta que els *hippies* que havia vist el 1971: cabelleres fins a mitja esquena, algun amb pantalons vermells, etc. Per la desimboltura amb què anaven pel carrer vaig deduir que eren locals. Tota aquella gent devia freqüentar algun local de la ciutat. Però quin? On? Van passar alguns mesos fins que un dia em vaig topar amb el lloc on es trobaven els *hippies* i contraculturals de l'època. Era el Bar Bèria —el Bèria, per als assidus—, al carrer Santa Elisabet, un bar musical modern, bastant gran, amb diversos espais i una porta d'entrada força peculiar, de fusta negra i vidres enfosquits, de manera que des de dins veies a fora però no a la inversa. Jugant amb el nom del local, algun murri havia decidit que la porta estigués emmarcada per les típiques ratlles vermelles, blanques i blaves de les barberies tradicionals, motiu pel qual de tant en tant algú completament aliè a aquell ambient entrava amb la intenció que li tallessin els cabells.

La descoberta del Bèria em va obrir les portes a nova gent, alguns tenien la meua edat i d'altres eren una mica més grans, que va ser la que em va inspirar més, hi vaig fer bons amics, alguns

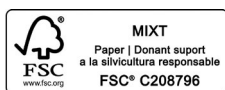
dels quals encara conservo. Era la generació prèvia a la meua, tenien quatre o cinc anys més que jo. Havien estat els primers contraculturals de la ciutat i tenien la il·lusió dels pioners. A diferència de la gent de la meua edat, entre la qual sobreabundaven les drogues i la manca d'iniciatives, en aquesta generació del voltant del 1955 proliferaven els projectes: un havia engegat una emissora de ràdio alternativa; alguns planejaven donar la volta al món vivint i treballant durant alguns mesos a diferents països, al més pur estil *beatnik*; d'altres havien format un grup d'artistes plàstics que exploraven diverses possibilitats expressives; també hi havia qui passava llargs períodes a l'Índia i, com si seguíss els passos de George Harrison, s'havia amarat d'algunes filosofies i religions orientals. El que compartia tothom, però, era un desfici absolut per la música pop rock, termes que aleshores emmarcaven una enorme varietat de propostes creatives originals. Les peces que escoltàvem en pubs, discoteques, sales de concerts o emissores de ràdio, i de què ens informaven les revistes del ram, ens duïen a una àrdua recerca d'aquells vinils cobejats que tenia molt de fetitxista i que gaudíem amb molta intensitat.

A part dels contraculturals, també hi havia un altre tipus de gent que durant aquests mateixos anys em va cridar l'atenció malgrat que no eren tan cridaners, visualment parlant. Eren els que genèricament anomenaven *progres*. La majoria no volien trencar amb l'estil de vida existent de manera radical, com predicaven els *hippies*, però volien canviar bastantes de les coses que regien la societat en el terreny col·lectiu, com les institucions relacionades amb la política, la justícia, l'economia, etc. Molts d'ells eren estudiants que pertanyien a associacions que reivindicaven drets ciutadans —sindicats, associacions estudiantils o de veïns i partits polítics encara il·legalitzats, entre d'altres. La clandestinitat que envoltava moltes de les activitats que duïen a terme els obligava a ser discrets i, per tant, formaven part d'un món en què era difícil penetrar.

© Pep Clavera Barbany, 2025
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2025
Sant Salvador, 8 — 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: maig de 2025
ISBN: 978-84-1303-644-1
DL: L 321-2025
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L
www.bobala.cat

— imprès a **lleida** —

Paper certificat pel Forest Stewardship Council®

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.